

ШКІДА І.Г.

(Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка)

СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НОМЕНА *OSSI* У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

The peculiarity of German group name «Ossi» is investigated in this paper. The description of its semantic features, attributes and functional traits is given. The meanings of its expression in the modern German press are analyzed.

Key words: *cognitive pragmatics, linguistic / communicated meaning, Easterner, stereotype, identity.*

Об'єктом дослідження в статті є номен *Ossi*, **предметом** – його лексико-семантичні та прагматичні особливості у сучасній німецькій публіцистиці.

Метою публікації є доведення того, що номен *Ossi* у сучасному лінгвокультурному просторі Німеччини не тільки репрезентує себе у межах соціальних та / або територіальних категорій (напр. к. статусу, Сходу Німеччини) як стереотип по відношенню до східних німців. Ми вбачаємо в його використанні вираження особливого для німецької лінгвокультури типу ідентифікації, який характеризується ототожненням мовців із символами східнонімецької соціокультури поряд із атрибутами загально німецького (державного / федеративного) та регіонального (локального / федерального) порядку.

У зв'язку з цим наше **завдання** полягає у дослідженні семантичного обсягу та комунікативної «дальності дії» номена *Ossi* у німецькій публіцистиці. Слово *Ossi* є номеном (ім'ям, назвою) концепту *Ossi* у німецькій лінгвокультурі. Перед тим, як перейти до встановлення змісту концепту, який містить інформацію про це явище як про предмет особистого або колективного досвіду, а також його ментальні ознаки, відображені у свідомості німецького народу в результаті пізнання і осмислення дійсності, потрібно охарактеризувати семантику номена *Ossi*.

Особливості семантики номена *Ossi* ми встановлюємо методом семантико-когнітивної інтерпретації конкретних випадків його функціонування у сучасній німецькій публіцистиці, адже «кожне мовне явище слід вивчати в його використанні – в тексті» [Кубрякова 2004, 18].

У сучасному мовознавстві відбувається становлення когнітивно-комунікативної парадигми досліджень. Передумовою її формування вважається розробка теорій концептуалізації та категоризації світу в когнітивній лінгвістиці. До механізмів оперування мовцями лінгвістичними явищами (концептами, категоріями) відносять ментальне відображення і функціонування цих явищ у мовленні [Шевченко 2004, 203-204]. «...Функціонування концептів залежить від контексту. Поза контекстом слово має лише лексико-понятійне значення, представлене в словнику» [там само, 202].

Семантика слова містить значення, ширші і глибші за словникові. О.О. Потебня розрізняв більш «близьке» і більш «далеке» значення слова, перше з яких – системне, а друге – ближче до концепту [Потебня 1989, напр. 131-133]. Услід за Й.А. Стерніним, ми дотримуємося думки про «неможливість зведення значення слова до його словникового тлумачення» і необхідність розрізняти «лексикографічне значення» і таке, що існує в свідомості носія мови («реальне») [Стернин 2007]. Лексикографічно фіксується семантичний обсяг слова, в якому його вживає і розуміє більшість. Проте цього недостатньо для усестороннього опису його використання в

усному і писемному мовленні. «Багато семантичних ознак слова, не зафіксованих словниковими дефініціями, регулярно проявляються в певних контекстах» [там само]. Сукупність цих двох видів значення слова ми називаємо його лексико-семантичними характеристиками. Наприклад, слово *Ossi* (*der/die*) визначається тлумачним словником *DUDEN Universalwörterbuch* як (*ugs., oft abwertend*) *aus Ostdeutschland, aus den neuen Bundesländern stammende männliche/weibliche Person; Ostdeutscher/Ostdeutsche* (особа чоловічої / жіночої статі, що походить із східної Німеччини, нових федеральних земель; східний німець / ~а німкеня).

Продемонструємо зафіксовані в результаті лінгвістичного спостереження дані за 2007-2008рр. на прикладі трьох статей про студентське життя *Ossi* (з газети *ZEIT* (рубрика: *Gesellschaft*) та журналів *UniSPIEGEL* (рубрика: *WunderBAR*) і *aud!max* (рубрика: *Heimat*), представивши їх контекстуальний аналіз. Вибір тематики матеріалу відображає актуальність значень номена *Ossi* для (в т. ч. молодих) німців.

На матеріалі цих статей ми розкриваємо механізми функціонального конструювання значень цього номена, а також механізми моделювання журналістами західно-східної проблематики та визначаємо важливість впливу цієї лексеми на процеси об'єктивної ідентичності німців – що проживають у західних та східних землях (*Länder*) країни. За допомогою аналізу наявних у статтях лексико-семантичних полів можна встановити чітке розрізнення, яке робить її автор між представниками західних та східних регіонів Німеччини. Співвіднесення лексичних одиниць із категоріями «Захід» і «Схід» виражає їх конотативні ознаки.

Газетна стаття «*18 Jahre Mauerfall: Luther war ein Ossi*» («Через 18 років після падіння стіни: Лютер був «Оссі»; *переклад тут і далі наш – І.Ш.*) написана у формі подорожнього звіту (*ein Fahrtbericht*) 21-річної студентки Франциски Гюнтер, яка щотижня долає міжміською електричкою в обох напрямках відстань між Бременом, містом свого студентського і робочого життя, та своєю маленькою батьківщиною Варен Мюрітц, де на неї чекають сім'я та друзі.

Наприклад, у цій статті категорія «Схід» пов'язана з тематичними полями друга, сім'ї, рідного містечка (*Freund, Familie, mecklenburgische Heimatstadt*), категорія «Захід», натомість, – зі сферою роботи і навчання, з рутинною забрудненого великого міста (*Studienort, oft trister Stadtalltag im Dunst der Becks-Brauerei, Großstadt, Praktikum*). За допомогою таких «лакмусових папірців» авторка дає зрозуміти, до якої з категорій вона відчуває себе приналежною і як вона оцінює протилежну сторону. Кола сім'ї й друзів виступають символами Батьківщини, яка асоціюється виключно з позитивними моментами у житті, із затишком, турботою (*Gemütlichkeit, Geborgenheit*). На цьому тлі контрастують негативно конотовані лексеми *trist, Alltag, Dunst*, які сугестують неприємні емоції, пов'язані із повсякденним стресом та одноманітністю.

Франциску Гюнтер авторка статті позиціонує як східну німкеню. Це підкреслюється вкладеною в її уста фразою *ich als eine der dort schwach vertretenen Ossi-Studenten* (Я, як одна з нечисельно представлених там східнонімецьких студентів). За допомогою неї студентка ідентифікує себе як «Оссі» та встановлює вербальний та ментальний зв'язок із відповідною соціальною групою (колективний компонент). Ця група має статус меншості (*schwach vertreten*). Локальний прислівник *dort* (там) виступає контекстуальним антонімом до *Ossi-Student*, створюючи уявлення про таке середовище та умови, за яких ідентифікація себе в якості «Оссі» неминуче призводить до відповідної ієрархізації в межах німецького суспільства.

Поділ на Захід і Схід підкреслюється в тексті статті також за рахунок позначення колишнього кордону між двома Німеччинами, спочатку імпліцитно за допомогою деривативних, приєднаних і адвербіальних вказівок напрямку і місця – *ost- und westwärts* (у східному і західному напрямку), *zwischen ihrem westdeutschen Studienort (...) und ihrer ostdeutschen Heimat* (між її західнонімецьким місцем навчання і східнонімецькою батьківщиною), *irgendwo zwischen Schwerin und Hamburg* (десь між Шверіном і Гамбургом), а потім експліцитно: *...durchbricht ein freudiger Ausruf die Stille: „Jetzt sind wir im Westen!“ Der alte Herr im weinroten Fleece-Pullover mir gegenüber hat soeben die ehemalige innerdeutsche Grenze identifiziert...* (...тишу розриває радісний викрик: "Тепер ми на Заході!" Немолодий чоловік у винно-червоному синтетичному светрі навпроти мене щойно ідентифікував колишній внутрішній німецький кордон.) Цей епізод описує окремий випадок, цитата надає цьому уривку тексту індивідуального відтінку, але раптом відбувається перехід до грубого узагальнення: *So etwas kommt auf diesen Fahrten häufiger vor. Üblich ist an dieser Stelle höfliches Desinteresse der anderen, um keine ausufernden Diskussionen über ungleiche Löhne, Solidaritätsbeiträge oder gegenseitige Vorurteile vom Zaun zu brechen.* (Щось подібне часто відбувається у цих поїздках. Зазвичай з цього моменту іншими виказується ввічлива незацікавленість (у тому, що відбувається), аби знову не розпочиналися безкінечні дискусії про нерівну зарплатню, «податки на солідарність» чи обопільні упередження.) Індивідуалізуюче і диференціююче з першого погляду нівелюється до звичного і загального. Такий індуктивний підхід тільки сприяє стереотипізації сприйняття. У статті наводяться такі стереотипи сприйняття східних німців західними:

1. «Саксонити» (розмовляти саксонським діалектом німецької мови) (das «Sächseln») або стереотип про регіональну гомогенність у східнонімецьких федеральних землях: *Wenn Du aus Mecklenburg bist, dann kannst Du doch sicher auch Sächsisch. Das ist doch die Landessprache im Osten.* (Якщо ти з Мекленбурга, то обов'язково говориш саксонською. Це ж національна мова Сходу Німеччини.) Вживане тут поняття національної мови (*Landessprache*) виражає сприйняття східних областей Німеччини як іншої країни, а східних німців – як окремої нації. Окрім того, ігнорування регіональних особливостей говорить про байдуже ставлення до цього «краю» та його жителів.

2. Ототожнення «Сходу» із кордоном, муром, прикордонною смугою: *Letztes Jahr bin ich den Grenzstreifen entlang gewandert. Wunderschöne unberührte Natur habt ihr dort im Osten.* (Минулого року я подорожував пішки прикордонною смугою. Прекрасна недоторкана природа там у вас на сході.) Цей стереотип виражає незнання або небажання пізнати реальний стан речей у східній Німеччині. Стосовно західних німців висловлюється критика за досить побіжний інтерес до жителів колишньої НДР.

3. Неробство: *Diese Woche ist Reformationstag. Im Osten ist das ein Feiertag und viele nehmen sich die Tage davor Urlaub. ... Im Westen ist das kein Feiertag, Kind, erklärt ihm seine Mutter. Luther war nun mal ein Ossi.* (Цього тижня День Реформації. На Сході це вихідний і багато хто бере собі відпустку за декілька днів. ... На Заході це не вихідний, дитино, – пояснює їй мати. Ну просто Лютер був «Оссі».) Наведені анахронізм і генералізацію за територіальною ознакою та ознакою властивості, яка в даному випадку переноситься на Лютера, можна логічно пояснити за допомогою експлікації такого когнітивного ланцюжка: Лютер – лідер Реформації; День Реформації – офіційне свято п'яти східнонімецьких федеральних земель і вихідний;

Ossi – житель східнонімецьких федеральних земель, про якого існує стереотип «страх роботи» (*Arbeitsscheu*) [Roth 2005, 101]. Так існування додаткового вихідного дня у робочому календарі, яке має релігійні та історичні підстави вшанування Лютера, розцінюється негативно, як прояв лінощів. Словосполучення *nun mal* (ну просто) виражає випадковий характер походження Лютера із теперішнього східнонімецького регіону, єдиної ознаки, за якою тут можливе співставлення одиниць *Luther* і *Ossi*. Проте така характеристика Лютера не мала б своєї провокаційної функції в даній статті, якби на нього не переносилися інші значення і контексти, пов'язані зі словом *Ossi*. З цього приводу в тексті логічно звучить риторичне запитання: *Abgesehen davon, dass Luther tatsächlich aus Eisenach im heutigen Sachsen-Anhalt stammte, doch welches Bild muss der kleine Junge von Ost und West bekommen, wenn seine Mutter ein halbes Jahrtausend Geschichte durcheinanderbringt?* (Попри той факт, що Лютер дійсно походив з м. Айзенах у сучасній Саксонії-Ангальт, яке уявлення має скластися у малого хлопчика про Схід і Захід (Німеччини), якщо його мати мішає докупити події півтисячі років історії?) Такі випадки і відповідні заголовки в газетах призводять у сучасному німецькому суспільстві до ситуації, в якій не може набрати чинності «припущення, що для тих, хто й самі ненабагато старші за об'єднану Німеччину, ... всі кліше залишилися в минулому» (*Annahme, wir, die unwesentlich älter sind als das wiedervereinigte Deutschland selbst, ... hätten alle Klischees hinter uns gelassen*).

Висновок статті сформульовано узагальнено: *Ich bin in Deutschland aufgewachsen* (Я виросла в Німеччині) – констатує героїня. Щоб зняти для себе протиріччя між Сходом і Заходом Німеччини, вона переходить з державного рівня ідентифікації на локальний (*Identitätsswitching*). Щоб уникнути підтвердження, що вона їздить зі Сходу на Захід, вона каже: *Oder einfach: Von Mecklenburg nach Bremen* (Або просто: з Мекленбурга в Бремен.)

Тема Батьківщини у специфічному для Німеччини західно-східному значенні тісно пов'язана із семантикою номена *Ossi*. Розвиток цієї теми із варіаціями асоціативно-сміслових акцентів спостерігається у низці газетних статей останніх років.

Так, наприклад, у статті «*Oststudentin unter Wessis: Wie ist es denn bei euch drüben?*» («Східнонімецька студентка поміж «Вессі»: Ну і як у вас там (життя)?») номен *Ossi* використовується з метою встановлення зв'язку між походженням, емоційною прив'язаністю до рідного регіону та його соціальним іміджем: *Drei Jahre alt war Antonie Rietzschel, als die DDR starb. Aber die Vorurteile, die leben noch. Beim Studium in Bremen braucht Antonie heute starke Nerven – sie ist Missionarin wider Willen. Denn ihre Heimat kennen andere Politikstudenten nur als Dunkeldeutschland voller Nazis.* (Антонії Рітцшель було три роки, коли померла НДР. Але упередження ще живі. Сьогодні під час навчання в Бремені їй знадобляться міцні нерви: вона – посланець проти волі. Адже іншим студентам на факультеті політології її батьківщина відома як темна Німеччина, повна нацистів.)

Триаду значень *DDR – Heimat – Dunkeldeutschland voller Nazis* в наведеному контексті семантично об'єднує номен *Ossi*, яким у наступному реченні *Ui, du bist ja ein kleiner Ossi* (О Господи, та ти ж маленький «Оссі») героїню характеризує її колега. *Jetzt schaut er mich an, als ob er einer neuartigen Spezies gegenübersteht. Dann fängt er an zu lachen.* (Потім він дивиться на мене, наче на одного з новоявлених закадичних друзів. І починає сміятися.) Зауважимо, що така комунікативна поведінка (вербальна і невербальна) певним чином характеризує також цього студента. Але значеннєве вираження його бачення ситуації (в якості «Вессі») не є індивідуальним, а повідомляє

про відповідне сприйняття реальності в колективній мовній свідомості німців. Вигук «О Господи» виражає здивування в суміші з переляком, суперечливу несподіванку: Антонія в його очах постає чимось новим (*neuartig*) і водночас добре відомим (*Spezi*). Це можливо тому, що «новим» вона сприймається лише умовно, адже тут *neuartig* = *neu in ihrer Art* (новий в своєму роді). Для нього вона лише «одна з» (*eine der*) типового, давно знайомого. Когніція її співрозмовника очевидно детермінується стереотипами (*Vorurteile*). Здається, одним словом *Ossi* «все» сказано, де «все» – це інформація про походження позначуваного суб'єкта, приписувані йому у зв'язку з цим персональні якості (*Charaktereigenschaften, die sich nach Himmelsrichtungen definieren*), а також суспільне ставлення до них.

У даному випадку *Ossi* супроводжується епітетом *klein*, що знову підкреслює статус меншості названих цим номеном осіб. Через це контекстуальним синонімом до нього виступає словосполучення *Missionarin wider Willen*, яка *braucht starke Nerven*. Воно передає значення напруженої (*stark*), але абсурдної (*wider Willen*) боротьби проти негативних стереотипів і за позитивний суспільний статус власної Батьківщини (*damit beschäftigt, den arroganten Wessis Toleranz für die Leute beizubringen, die nur ein paar hundert Kilometer entfernt wohnen* (займаючись тим, що прищеплюю зверхнім «Вессі» толерантність по відношенню до людей, які живуть лише декілька сотень кілометрів далі (на схід)).

Наявністю в значенні номена *Ossi* семи походження з НДР (*die DDR*) можна пояснити в. н. стереотип про регіональну гомогенність східних земель Німеччини, який впливає з уявлення про монолітність / уніфікованість областей НДР у душі соціалістичної єдності. Так само можна встановити джерело розвитку негативних конотацій у номінаціях сучасної східної Німеччини. Як колишня НДР вона асоціюється з диктатурою, тоталітаризмом, тобто вкрай регресивним державним режимом. Отже, виникають, наприклад, позначення *Dunkeldeutschland, Zone* для тієї частини об'єднаної Німеччини, звідки походять *Ossi: Er fragt mich, wo ich herkomme. Dresden, sage ich. Ah, Dunkeldeutschland, antwortet er. Zone, urteilt ein anderer.* (Він запитує мене, звідки я. З Дрездена, кажу. А, темна Німеччина, відповідає цей. Зона, судить інший.)

У статті наводяться причини такого сприйняття: *Klar, aus dem Geschichtsunterricht kennen sie: Mauer, Pioniere, Trabis, Stasi. In den Zeitungen ist von prügelnden Nazis, hoher Arbeitslosigkeit und Wendeverlierern zu lesen.* (Звичайно, з уроків історії вони знають про Стіну, піонерів, трабанти, штазі. У газетах пишуть про агресивних наці, високе безробіття і переможених перебудови). Через поняття НДР до змісту номена *Ossi* інкорпуються значення і смисли виділених жирним шрифтом реалій, які пов'язані із *територією* цієї колишньої держави. В першому реченні наведені символи власне НДР, а в другому – явища, які спостерігаються у східнонімецьких землях єдиної Німеччини (Прим.: З поняттям безробіття (*Arbeitslosigkeit*) пов'язаний в. н. стереотип про неробство. У такому вигляді у суб'єктивному сприйнятті західних німців відображається уявлення про наслідки різкого скорочення кількості робочих місць у результаті переходу з планової на ринкову економіку у східній Німеччині. Неможливість працювати ототожнюється із небажанням це робити). Отже, сучасна дифузність семи походження в структурі номена *Ossi* та пов'язані з цим рівні ідентифікації пояснюються «сум'яттям сприйняття» у зв'язку з раптовою історичною зміною «соціокультурної надбудови» над територією (колишньої) НДР. Сукупність процесів переходу на іншу політичну, економічну, соціальну систему, зміна адміністративного устрою (з унітарного на

федеративний) усвідомлюються нечітко. Відсутність безпосереднього досвіду таких суспільних трансформацій у західних німців зумовлює когнітивно-комунікативне нерозрізнення двох для східних німців абсолютно різних етапів існування.

Тому їхня орієнтація на стереотипи і незнання східнонімецької реальності піддаються гострій критиці: *Die Polen klauen Autos, die Muslime sind Terroristen. Solche Worte würden ihnen nie über die Lippen kommen, sie fänden sie auch nicht lustig. Nun sind das Vorurteile verschiedener Tragweite, aber sie haben die gleiche Ursache: Unwissenheit.* (Поляки крадуть машини, а мусульмани – терористи. Такі слова ніколи б не зірвалися з їхніх уст, над ними вони б і не посміялися. Тепер це упередження іншого значеннєвого порядку, але у них та сама причина: невігластво.)

Нерозуміння особливого значення, важливості (*Tragweite*) для східних німців походження зі свого регіону, з їхньої «старої Батьківщини» (*die alte Heimat*) сприймається як образа, несерйозне ставлення до цього компоненту їхньої ідентичності – як невдалий жарт: *Meine Herkunft hat sich zu einem Running-Gag entwickelt. Wer kann darüber nicht lachen? Nur ich.* (Моє походження поступово стало предметом постійних жартівливих імпровізацій. Хто ж над цим не сміється? Лише я.)

Для німецької лінгвокультури в номені *Ossi* закладений амбівалентний потенціал комічного: *Ihr Mitbewohner bespaßt sich regelmäßig selbst, indem er von ihr den Solidaritätszuschlag zurückfordert. Einmal hat er ihr sogar einen Brief in die alte Heimat geschickt, der an den «Ossi» gerichtet war. Mein Vater fand das gar nicht lustig, stöhnt sie.* (Її сусід регулярно підіймає собі настрій тим, що вимагає від неї назад сплати «податку на солідарність». Якось він навіть надіслав їй листа на стару батьківщину, який був адресований «Оссі». Мого батька це не звеселило, зітхає вона.)

Міцність вкорінення стереотипів щодо *Ossi* у свідомості носіїв німецької мови та їх *Tragweite*, вплив на когнітивно-комунікативні процеси зображується як неприродне явище, зокрема в статті «*Alles anders? Dichtung und Wahrheit in Ost und West*» (Все не так? Поезія і правда на Сході і Заході) знаходимо: *Im Osten gibt es doch nur schlecht gelaunte Menschen, arbeitslose Nazis und kaputte Straßen! ... Mit so harten Klischees gegen Ossis hatte sie nicht gerechnet. Insbesondere nicht unter den Studenten.* (На Сході ж лише люди не в гуморі, безробітні наці та й побиті дороги! ... На такі жорсткі кліше проти «Оссі» вона не розраховувала. Особливо серед студентів.)

У цій статті (з рубрики Батьківщина (*Heimat*) (!) знову іде мова про студентку-*Ossi*, яка навчається на Заході. Рефлексія її досвіду надзвичайно схожа на попередні. Наприклад, виражаються: - протиставлення «тутешніх» людям на її Батьківщині (*Außerdem fühlte sich Susi erst einmal fremd. Erlangen war einfach nicht meine Heimat. ... Die Leute aus dieser Region sind einfach anders als bei mir zu Hause.* (Окрім того спочатку Сузі відчувала себе чужою. Просто Ерланген був не моєю Батьківщиною. ... Люди цього регіону просто інакші, аніж у мене вдома.) Пор. *fremd, anders – Heimat, zu Hause*); - невдоволення з приводу вузькості і поверховості їхніх поглядів (*Ich war einfach sauer, dass andere so engstirnig denken...* (Мене просто засмучувало те, що інші мислять так однобоко...)); - боротьба проти більшості (*Susi versuchte, ihre Heimat zu verteidigen, doch dadurch kamen die anderen erst richtig in Fahrt.* (Сузі намагалася захищати свою батьківщину, але так інші ще більше входили в раж.) Пор. *Susi – die anderen*).

Висновок. Значення номена *Ossi* в німецькій мові не вичерпується його словниковим визначенням. Узагальнення фактів його контекстуального функціонування дозволило нам наразі встановити такі компоненти семантичної структури номена *Ossi* (окрім походження):

– Значення «аборигена», емоційно відданого *своєї* Батьківщині у вузькому (сім'ї, домівки, рідного міста) і широкому (Схід Німеччини, НДР) сенсах. (Прим.: Це значення корелює із поняттям «колонізації східної Німеччини» (*Kolonisierung Ostdeutschlands*) та з літературознавчими підходами до вивчення німецької західно-східної проблематики у руслі *postcolonial studies* [Skare 2000].)

– Значення «інакшості» *Ossi* за територіально-соціокультурними ознаками (протиставлення його *Wessi*). При чому його «окремішність» особливого порядку: він ідентифікується як «свій чужак», знайома-незнайома істота. Цим пояснюється суперечливість ознак, приписуваних *Ossi*, як *причин* його «інакшості», котрі усвідомлюються нечітко. Відомі риси узагальнюються у вигляді стереотипів, стосовно невідомих ознак відбувається «дистанціювання через незнання».

– Значення «соціальної ролі», певного місця в суспільній ієрархії.

Отже, нами вперше досліджене реальне значення номінативної одиниці *Ossi*, доведена амбівалентність семантики цього явища як поєднання «екзотичності» та стереотипності, що існує в свідомості сучасних німців.

Сказане дозволяє зробити **висновок** про те, що номен *Ossi* функціонує не тільки як вираз на позначення екстралінгвістичних соціальних категорій (статусу / престижу; міноритарності; конфлікту; результату політики об'єднання Німеччини, відповідних реформ) в рамках німецького суспільства або як маркер / індикатор альянсів на стереотипи, пов'язані з жителями східнонімецьких федеральних земель. Номен *Ossi* називає особливу складову ідентичності, яка усвідомлюється німцями як проміжна ланка між її національним (*Deutschland*) і локальним (*Mecklenburg, Dresden* тощо) компонентами та невід'ємна частина їхнього менталітету.

Перспективи подальшого дослідження визначаються поглибленням вивчення змісту номена *Ossi* через встановлення його концептуальних, у тому числі лінгвокультурологічних, смислів.

Література

- Кубрякова Е.С. Язык и знание. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
 Потебня А.А. Мысль и язык // *Слово и миф*. – М.: Правда, 1989. – С. 17-200.
 Стернин И.А. Концепт и значение // http://sternin.adeptis.ru/articles2_rus.html#b – 2007.
 Шевченко И.С. Становление когнитивно-коммуникативной парадигмы в лингвистике // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 202-205.
 Carston R. Linguistic Meaning, Communicated Meaning and Cognitive Pragmatics // *Mind and Language*. – 2002. – V. 17. – No. 1-2. – P. 127-148.
 Roth M. Stereotype in gesprochener Sprache. Narrative Interviews mit Ost- und Westberliner Sprecher 1993-1996. – Tübingen: Stauffenburg, 2005. – 279 S.
 Skare R. Identitätskonstrukte in Texten junger Ostdeutscher Autoren nach 1989/90. Zu Kerstin Hensel: Tanz am Kanal (1994) // <http://munin.uit.no/munin/bitstream/10037/462/1/article.pdf> – 2000.

Джерела практичного матеріалу

- Kopen F. 18 Jahre Mauerfall: Luther war ein Ossi // <http://www.zeit.de/online/2007/46/ost-west-pendlerin> – 2007.
 Rietzschel A. Oststudentin unter Wessis: Wie ist es denn bei euch drüben? // <http://www.spiegel.de/unispiegel/wunderbar/0,1518,551590,00.html> – 2008.
 Sönmez A.-A., Haala H. Alles anders? Dichtung und Wahrheit in Ost und West // *aud!max*. – 2008. – Jg. 21. – Nr. 12. – S. 10.

Лексикографічні джерела

- Duden. Deutsches Universalwörterbuch*. – Mannh.-Lpz.-Wien-Zürich: Duden, 2007.